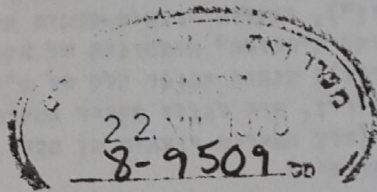

11k
25.12.78

17.12.1978

התשלום

לכבוד
מר מ. גבאי
מנכ"ל
משרד המשפטים
רח' צלאח-א-דין
ירושלים

א.נ.,

הנדון: מדיניות הקרקעות בשטחים המשותפים

הקדמה:

שורות אלה נכתבות, שעה שבג"צ סרט החליט בפרשיות בית-אל ונח"ל רו"ץ.

לעניות דעת הח"מ ההצעה, נושא תזכיר זה, לנטוש את השיטה הקיימת של סגירה-ותפיסה לצרכי בטחון, טובה וישימה גם אם בג"צ ידחה את העתירות, לא כל שכן, כמובן, אם העתירות תתקבלנה.

(1.) חסרונותיה של השיטה הקיימת

א. הכזב שבה.

נושא הבטחון הינו אך נושא בלווה להתישבות העברית בא"י. כפי שמעולם לא נסען ברצינות, שדגניה הוקמה "לשם בטחון", כך כפר עציון. זו וזה הוקמו במסגרת ישובה של א"י שאינו רק מטרה לעצמה, כי אם המטרה ב-"ה" הידיעה. הבטחון לא בא אלא לשרת מטרה זו. בכלל, הבטחון (כמו השלום) אינו הנושא של הווייתנו ולא מטרתה. בטחון (כמו שלום) הם אך המצב שבו נחון הנושא. צריכה להיות ארץ, כדי שנוכל לומר שהיא נמצאת במצב של שלום או של בטחון. האדם, הארץ - הם הנושאים שהשלום או הבטחון באים לשרת.

נציבות היא תנועה שמטרתה להשיב את העם היהודי לארץ ישראל, לחיי ריבונות.

בכל שלושת המרכיבים החיוניים הללו: עם, ארץ וריבונות, אין לא שלום ולא בטחון. רצוי, כמובן, שהנ"ל יתרחש בשלום ובבטחון כמו, גם - בנועם, בתרבות, על רמה כלכלית גבוהה. רצוי, אך לא הכרח.

השקר שבהחלפת אמצעי במטרה, הוא הוא שעלול להתנקס בנו באחד הבג"צים. (שכן, אפילו יקבל בג"צ מחוק סיבוח לוקאליזם-מקורות שבבית אל ובנחל רועי קיימים נימוקי בטחון פנימיים - מי יערוב לנו שמחר יימצאו נימוקי בטחון גם ב"הר האבות" בקרית ארבע או בכל אחר אחר?)

ב. ארעיותה של השיטה

שיטת המיסה קרקעות לצרכי בטחון בהקשר להתיישבות, מתאימה מאין כמותה למילוטנות של הממשלות הקודמות, ממשלות המערך. חללו גרסו, שארץ ישראל היא "שטחים מוחזקים", היינו ענין שבארצי ושבמעבר, כמי שטומה של חזקה שתוחלף בבעלות. המערך היכונן בעלות של ישראל רק בחלק קטן של הארץ ("תכנית אלון"), ובעלות ירדנית-ערבית על החלק הגדול. כאשר היה מגיע, חלילה, השלב הסופי הזה, היתה ח"תמיסה" הבטחונות של הקרקעות מוחלפת ברישום קבוע (על שם רשות המיתוח, המינהל וכד') כנהוג באותו חלק של א"י הקרוי "מדינת ישראל". אשר לחלק שיועד למסירה לירדן, הרי לגביו הקמיד המערך מלכתחילה שלא להקים יישובים, וממילא לא חפס קרקעות (חוץ ממקרים יוצאים מן הכלל, כאשר נאנס לכך - כגון בקרית ארבע ובאלון מורה-קדומים).

הממשלה הנוכחית דחתה גישה זו, ועל פי מדיניותה המוצהרת (בקורת על ביצוע מדיניות זו אינה שייכת לתזכיר זה) - ישראל תובעת ריבונות על כל א"י. גם במצב של אוטונומיה ערבית יש מקום - ואף הכרח, מבחינת האינטרסים היהודיים - בהתיישבות קבע יהודית בתוך כל שטח האוטונומיה. והתיישבות זו עשויה, כמובן, לסייע פה ושם מבחינה בטחונית, אך היא איננה המקור והמניע, אף איננה המטרה של ההתיישבות. המקור היא הזכות על א"י, המניע היא הציונות, המטרה היא ההתיישבות עצמה, היא היא מיצוי הציונות והגשמתה.

דרכה העקרונית, למחות, של ממשלה זו היא הפתרון הכולל, החותר להכין ולחשיר עכשיו את מה שעתידי להיות המצב הסופי ולא "פתרונות הביניים", המשאירים את המצב הסופי פתוח ובלתי פתור.

2. קשיחות ואכזריות

הקדמה: שיטת הטגירה-תמיסה גם גורמת טבל מיותר לאוכלוסיה המקומית, הנפגעת ממנה.

חורתה ברעיון העקום והתמוה שאין להרשות קנייה ומכירה חפשיים של קרקעות בין יהודים (אף יהודי חו"ל!) לבין ערבים מקומיים.

לבד מהיות הגזירה חזו יישום ישיר של הסטר הלבן הבריטי (אשר לא בוטל ע"י חוסיין ואף לא ע"י הממשל הצבאי!), יש בה גם הטלייה גזעית ועדתית חמורה - נגד יהודים.

יצויין, שלמרות הבטחות "הליכוד" - הסטר הלבן הזה לא בוטל עד היום. זהו פרק חמור ועגום כשלעצמו במגילת הפרת הבטחות עקרוניות המקורשות שניתנו לציבור. אלו התירו מלכתחילה קנייה ומכירה חפשיים של קרקעות, ממילא לא היה צורך בטגירה, תמיסה ואמילו בהפקעה, אלא במקרים שוליים.

מכל מקום, אי אפשר היה לומר - שכל מפעל ההתיישבות היהודי בא"י ההיסטורית בנוי על תמיסה-בכח. אין ספק, שלעחיד לבוא, כשתהיה גורמליזציה ביחסים, תהבטס ההתיישבות בעיקרה על קניית אדמות.

כיום, פתרון זה אינו מעשי גם מפני שאין מי שימכור. מצב קשה זה, בו צבור

שלם גועל דלת במני צבור אחר הוא, לצערנו, קו-מורדוקמיה של שלושה שותמים מממשלת ישראל, ממלכת ירדן, אש"ף.

ממשלת ישראל יצרה את הנורמה שגם מבחינה יהודית - קניית קרקעות ע"י יהודים היא בלתי רצויה ואף בלתי חוקית.

ממלכת ירדן הטילה עונש מוות על מוכרי קרקעות (הערבים באזור מאמינים שהיא תיאום בנדון בין ישראל לירדן), ואלו אש"ף... מבצע.

כיום, יש שותף רביעי, הלא הם סוכנים אמריקנים שונים הסובבים בין ערביי א"י ומונעים מכירה קרקעות ליהודים. אילוף גם וברוטאלי זה נגד העם היהודי הוא הוא הנותן הכשר מוסרי לכך, שבשלב זה, בו המכירה ליהודים נמנעת בכפייה - תבוצע גם הקניה של שטחים חיוניים לחתישבות היהודית בכפייה. זאת, מהעדר כל אפשרות אחרת.

הלא זהו הכלל: אלימות מצד אחד מולידה בהכרח אלימות נגדית, ולפיך אלימות לצרכי ההגוננות.

עם כל זאת, תמיד עלינו לזכור, שלאחר שיטתיימו "מלחמות היהודים" ולא יהיו עוד ספקות לערביי א"י שההתישבות היהודית היא עובדה קבע נחרצת - תהיה הדרך הנורמלית רכישת קרקעות בקנייה חששית בשוק החפשי.

השיטה הקיימת, "הבטחונית", כפי שהח"מ מכיר מן הנסיון של קרית ארבע, מועלת כך:

כאשר שטח מוכרז כ-"סגור", ניתנת הודעה לבעלי הקרקע ו/או למחזיקים בה, כי מעתה ואילך אסור לנטוע או לבנות חדש, מותר להמשיך את הקיים. זאת, עד אשר השטח יתפס בטועל. בשלב הסגירה (העשוי להתמשך על פני שנים) מוזמנים הבעלים לממננה על הרכוש הנטוש - שלווח של מינהל מקרקעי ישראל - ומציעים להם למכור את הקרקע, אך במחיר שהוא קטן באורח ניכר ממחיר השוק. עוד זאת, כל עוד לא נתפסה הקרקע, עדיין הבעלים מקווים ש"הסגירה" היא זמנית והלחצים החיצוניים שלא למכור - גוברים.

בינתיים - ערך הקרקע הסגורה יורד, בעוד אשר כל הקרקעות בסביבה ערכן מרקיע שחקים! הנסיון מלמד, שכאשר הקרקע נתפסה בטועל, הבעלים מתרצים למכור. במקרה כזה, וכאשר משלמים לו מחיר הוגן, הוא קונה קרקע בסמוך וכך - לפחות - לא נגרם לו כל נזק חמרי.

לעומת זאת, כאשר הקרקע "סגורה", ושנה יוצאת ושנה באה ואין תפיסה - הבעלים מפסיד את כל העולמות: לבנות, לנטוע, לפתח אינו יכול; למכור לזולת אינו יכול, ואפילו סכום רציני ומפתח אינו מוצע לו ע"י השלטונות.

בקריית ארבע יש קרקעות "שנסגרו" לפני 6 ו-7 שנים וטרם נתפסו!

דומה הדבר למי שקוטע זנב חוליה אחר חוליה, מתוך... "רחמנות".

סיכום:

יש לשים קץ לשיטה הדו-שלבית (סגירה-תפיסה), ואף אם מטשיכים בתפיסה לצרכי בטחון, צריך שתהא תפיסה, ויושם קץ למצב הביניים של "סגירה" הגורם אי שקט, צמיתות-שווא, חיטכול ומרידות מתמשכות.

2. בעיית המשפט הבינלאומי ("דיני-המלחמה")

גם כאן מתקמת בנו היום שיטת התפיסה על שתי הסעיפים, הגישה שהיא בלתי כנה כפי שהינה בלתי אמיצה של מישוא כל הבעיות "אל מתחת לשטיח".

ההתחייבות הדו-ערכית לטענות הבינלאומי של א"י ההיסטורית מתגלמת כבר בנומקלטוריה: שטחים "מוחזקים" (או "מנוהלים" בהרגום האנגלי). ייצור כזה אינו קיים במשפט הבינלאומי, זהו "כמור-קס" מפא"י טפוס, טוב לזריית חול בעינים, אך אי אפשר לבנוח עליו כל בנין של קבע.

פחוק הבינלאומי מכיר בשטחים משוחררים (ר' הדוגמא שנתן מי שהיה היועץ המשפטי לממשלה, שמגר, כי ישראל ביהודה ושומרון היא כצדפת באלפס-לורייין!) או שטחים כבושים.

מחד גיסא, מעולם לא הודתה ישראל בהיותה בא"י כובשת במדינה זרה, אך מאידך גיסא גם לא החילה ריבונות.

הפשרה הרקובה שנמצאה הייתה חקמת ממשל צבאי על כל סממניו מחד ומאידך /תחיקה של הכנסת (!) (החקוק למקודת טדרי השלטון והמשפט) לפיה "מתיימרת" הכנסת להקנות לממשלת ישראל סמכות להחיל את הדין הישראלי על כל שטחי א"י המגדטורית - ע"י צו פשוט.

כחבתי "מתיימרת" במרכאות, הואיל ולא נשמע במשפט הבינלאומי כי פרלמנט של מדינה כובשת יתיימר לתת לממשלתו סמכות להחיל את החוק, המנהל והמשפט של המדינה הכובשת על השטח הכבוש - ע"י צו. לא נשמע - הואיל ולפרלמנט הכובש אין סמכות תחיקה על השטח הכבוש. המחוקק בשטח הכבוש הוא רק ורק הממשל הצבאי!

ממשלת ישראל עשתה אימא דבר והיטובכו:

מחד בנתה מערך של ממשל צבאי כמו בשטח כבוש, מאידך ביצעה אקט של ריבונות טאר-אקטלנס!

בבתי המשפט ננקטה עמדת ביניים מעורפלת:

אד הוק בכל נושא שהחעורר, הודיעו כי אין ישראל רואה עצמה מחויבת להחיל את אמנות האג וב"נבה ב"שטחים", אך היא נוחגת כך לפנים משורת הדין.

חדרך של סגירה-תפיסה לצרכי בטחון ננקמה בין היתר (ואלי בעיקר) כדי להיות "בטדר" עם האמנות הללו.

כיום מחברר, שזו מלכודת. שחרי אם בכנות תיבחן ההתישבות היהודית בא"י אך ורק במבחי האמנות הללו, ספק אם תעמוד במבחן, וזאת בעיקר משום השקר הבסיסי של החלפת נימוק תזכות בנימוק הבטחון, כפי שהטעמתי לעיל.

בבג"צ התלויים ולמדים לא היה מנוס לב"כ המדינה מלטעון את טיעוניו אך ורק במסגרת האמנות וליצור מראית עין של "נימוקי בטחון" (מידת ההצלחה של הטיעון הזה עוד תתברר). ללא היה מנוס, הואיל והתמיכה בוצעה ל"צרכי בטחון" ולא לכל יעד מוצהר אחר, וזהו כאמור שורש הרע מבחינה מוסרית ומשפטית כאחד.

לענין דעתנו, בסיס ישיבתנו בא"י והעברתנו לשם אוכלוסיה מן השטח הקרוי "ישראל" או "מדינת ישראל" אינו בטחוני כ"א יישבני-התנחולות. כהתאם לכך, הבסיס המשפטי אינו אמנות המלחמה, שאינן ישימות כלל לאזורים אלה, אלא התביעה הישראלית לריבונות, או לפחות לשותפות בריבונות, בחלקים היקרים ביותר לעם ישראל - בארץ-ישראל.

(3) הפתרון המוצע: הפקעה לצרכי צבור

הפתרון המוצע הוא לנחוב בגלוי וביושר ולהפקיע קרקעות לצרכי צבור כפי שהדבר נעשה בכל העולם.

הואיל וקיים ממשל צבאי, הצו יינתן מטעם חמימשל, ותכנון יהיה הפקעה לצרכי הקמת יישוב מלוני, תוך יצירה מנגנון הוגן לאשלום מצויים, כולל ערכאת ערער שיטוטית בנושא גובה הטיעון.

כך נהגה ישראל בעיר העתיקה ובמזרח-ירושלים, שם הופקעו אלפי דונמים רבים מאד, חן מיהודים והן מערבים, ללא כל תירוץ בטחוני.

במידה והפקעה ממין זה תגיע לבית הדין הגבוה לצדק, לא יהיה עוד צורך להמציא אמתלאות בטחוניות דחוקות. בג"צ יבחן את צוי ההפקעה כפי שהיה עושה בירושלים.

במידה ויעלו בטני בג"צ את הטענה המדינית המובהקת כי חמימשל הצבאי כפוף לאמנת האג ובג"צ, חרי שבחמיכת העודה מתאימה של משרד החוץ בדבר קווי המדיניות הישראלית לגבי א"י, סיכויי הפרקליטות יהיו טובים בהרבה מן המצב הנוכחי. (השווה דברי כב' השופט חיים כהן בבג"צ 283/69, פסקי דין כ"ב, חלק 1, בע' 1423)

"השאלה, אם ירושלים המזרחית היא, ביחס להברון או מקום אחר שבגדה המערבית בגדר "חו"ל" כמשמעות מונח זה בחוק הירדני, אינה שאלה משפטית, אלא שאלה מדינית, ולא בית המשפט הצבאי בגטת הברון ולא בית משפט זה מוסמכים להמריע בה..."

סביר להניח שבג"צ יחליט בדומה, בשניים המחוזיים, כלפי כל החלטה מדינית ישראלית.

עוד זאת: רק בימים אלה החליט בג"צ, כי הממשלה מטורה גם מהתחייבויות ספציפיות כלפי פרטים, כאשר יש שינוי מדיניות.

כפי שהטעמתי בתחילת תזכיר זה, לפנינו אכן שנוי מדיניות כללי לגבי שטחי א"י המשוחררים, שנוי - אשר בדין ובהכרח חייב לגרור אחריו גם שנוי מדיניות בנושא של קרקעות להתישבות יהודית.

6. גם הסיסמה "אדמות ממשלה ואדמות פרשים" היא מלכודת עצמית.

בנראה ללא לימוד מספיק של העובדות הוערחה הסיסמה "התישבות - אך ורק באדמות מדינה".

ראשית, רוב אדמות המדינה ואדמות הפרשים הוא בבקעה חירדן, בשיפוליה הבערביים ובמדבר. התוצאה: תכנית אלון בשינוי אדום!

שנית, כאן חוזר הדגם המסוכן של דיבור רק וקיצוני, הגורם את מירב הנזק הטמון בדיבור כזה, עם טעם תועלת ממשית, או ללא תועלת כלל, בצידו. שכן - איך ישמע בעולם מיעוט, ש"לכבוד האוטונומיה" ישראל תופסת את כל הרזרווה הקרקעית של האזור - לעצמה? ובהיות הדיבור הזה כל כך בלתי נסבל, התוצאה תהיה מילכוד מלא:

ישראל תיתפס בהבטחה הבלתי אחראית "שלא לקחת אדמות פרשיות" ואלו את אדמות המדינה בכללותן לא תוכל ליטול. שלישית, איך כל אפשרות להשחית תכנית הת-ישובות כלשהיא על המקרה העיוור, שמא כאן או שם מזורה מטלית קרקע ממשלתית או "פרשית".

דוגמא מובהקת היא קריית ארבע. כאן אין בכלל קרקע ממשלתית או קרקע "עזובה". האם משום כך ייפחד העם היהודי מהברון לעולמית? היעלה דבר כזה על הדעת?

אלא, רצוני לזכיר שבקרקע שאינה פרמית, ולו כדי לחסוך בחשלוש פצויות. אך לא יתכן לעשות מכך ענין טבעקרון, שמא טחר ניתפס בו כפי שקורה לנו מעת יום יום.

על ישראל להכין תכנית התישבות ולקבוע מראש - בגלוי - את האזורים שבהם תהיה התישבות. קרקע פרמית באזורים אלה תיתפס לצרכי צבור, וזאת מיד. לבעלים יוצעו פצויות.

בכך תסתיים הפרשה פעם אחת, ולא תהיה כמו חיוס מורסח ממארת המרעילה את החיים המדיניים שלנו, ואת חיי השכנות עם הערבים בשטח עצמו, שנה אחר שנה, בהתמדה.

עצם העובדה שאין התושב המקומי יודע, מהי והיכן "ינחת" עליו צו תפיסה "בטחוני" יש בה משום הכנסת אלמנט של מחד, חוסר וודאות ועצבנות. אלו נתפרסמה בגלוי תכנית המיתאר של ההתישבות היהודית, היה כל אדם יודע את מצבו, ומתאים עצמו בהתאם. בהיות ההתישבות היהודית בא"י המשוחררת עירונית בעיקרה, השטחים שמדובר בהם קטנים יחסית, ובשום פנים אין להם אומי של "נישול" סיטוני. בקריית ארבע יש רעיונות לתכנית מיתאר ל- 60,000 נפש על פני מספר גבעות שמספר הבתים בהם זעום ביותר, והאדמה היא אדמת סלעים. (בוודיות, הנטועות כרמים, אין אנו רוצים לנגוע ולפגוע).

לסיכום:

יש לחשתחרר מכללים פלאכוחיים מעשי ידינו שלנו הדוקטרינה ה"בטחונית" הדוקטרינה של אי נגיעה באדמה פרמית, הדוקטרינה של "אדמות צבור", הדוקטרינה שלהיהודים אסור לרכוש קרקעות בא"י.

יש להחזיר קניית ומכירת חפשיים, ויש להחזיר לארמי עבור הכל מקום
שהדבר הוא הכרחי.

במבוא דב,

אלקום חפשי, ע"ד